

Внесок українського народу у
перемогу над нацизмом

ОКУПАЦІЙНИЙ РЕЖИМ в УКРАЇНІ

Основні події

- 15 березня 1939 р.** – Проголошення незалежності Карпатської України.
- 16 березня 1939 р.** – Окупація Карпатської України угорськими військами.
- 23 серпня 1939 р.** – Підписання пакту Молотова-Ріббентропа, що відкрив шлях до поділу Європи між Гітлером і Сталінім та початку Другої світової війни.
- 1 вересня 1939 р.** – Німецьке вторгнення в Польщу, перше бомбардування Львова. Початок Другої світової війни для українців.
- 17 вересня 1939 р.** – Радянський Союз, виконуючи домовленості із Берліном, окупував і пізніше анексував Західну Україну.
- 28 червня 1940 р.** – Радянська окупація і подальша анексія Бессарабії та Північної Буковини.
- 22 червня 1941 р.** – Напад III Райху на СРСР, перетворення України на найбільше в світі поле бою між тоталітарними режимами.
- 30 червня 1941 р.** – Проголошення у Львові Акта відновлення Української держави.
- 19 вересня 1941 р.** – Захоплення Києва німцями.
- 29 вересня 1941 р.** – Початок масових розстрілів євреїв нацистами у Бабиному Яру.
- 22 липня 1942 р.** – Остаточна окупація нацистами території України.
- 14 жовтня 1942 р.** – Символічна дата створення Української повстанської армії – єдиної сили, що під час Другої світової війни боролася за незалежну Україну.
- 18 грудня 1942 р.** – Початок вигнання нацистських окупантів з України.
- 24 серпня 1943 р.** – Початок «Битви за Дніпро».
- 18 травня 1944 р.** – Депортація з Криму цілого народу – кримських татар.
- 11 липня 1944 р.** – Створення Української головної визвольної ради (УГВР) – підпільного вищого політичного органу воюючої України.
- 23 листопада 1944 р.** – Завершення вигнання нацистів з території України.
- 25 квітня 1945 р.** – Відкриття Конференції Об'єднаних Націй у Сан-Франциско, яка створила Статут Організації Об'єднаних Націй (ООН).
- 8 травня 1945 р.** – Капітуляція Німеччини, завершення війни у Європі.
- 2 вересня 1945 р.** – Капітуляція Японії, завершення війни в Азії.

Таблиця 1. Демографічні втрати України у Другій світовій війні
(тис. осіб)

	1939–1945			1941–1945		
	Обидві статі	Чоловіки	Жінки	Обидві статі	Чоловіки	Жінки
Прямі втрати:	7963	5707	2256	7809	5640	2169
- військовослужбовців*	2820	2810	10	2810	2800	10
- цивільного населення	5143	2897	2246	4999	2840	2159
Непрямі втрати	2400	1234	1166	2200	1130	1070
Загальні втрати	10363	6941	3422	10009	6770	3239

* Втрати військовослужбовців, призваних з України, у військовому конфлікті у 1939 р. на Халхін-Голі (до 2 тис. осіб) та у Радянсько-фінській війні 1939-1940 рр. (до 40 тис. осіб) не включені до підсумку. Це пояснюється тим, що ці події, хоча хронологічно відбувались у період Другої світової війни, зазвичай розглядаються окремо.

Водночас до підсумку включені втрати військових з України у Німецько-польській війні 1939 р. (10 тис. осіб).

Найбільш постраждалі країни

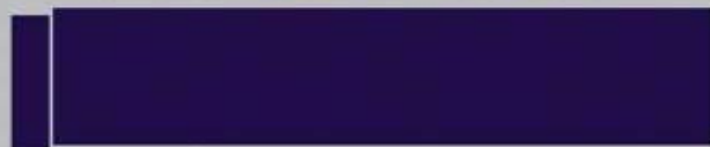

Українці в арміях Другої світової війни

На боці Об'єднаних Націй
та у визвольному русі

біля **6 351 000**

понад **6 000 000**
в Радянській армії

понад **100 000**
в Українській повстанській
армії

до **120 000**
у Війську Польському

до **80 000**
в збройних силах США

понад **45 000**
в арміях Британії та Канади

понад **6 000**
в армії та підпіллі Франції

На боці держав Осі

біля **300 000**

до **250 000**
в збройних формуваннях III Райху

до **50 000**
в арміях союзників Німеччини
(Угорщина, Словаччина,
Румунія, Хорватія)

УКРАЇНЦІ

У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

1939–1945
ПАМ'ЯТАЄМО
ПЕРЕМАГАЄМО

6 млн
У РАДЯНСЬКИХ
ЗБРОЙНИХ СИЛАХ

близько **100** тис.
В УКРАЇНСЬКІЙ
ПОВСТАНСЬКІЙ АРМІЇ

6 тис.
У ФРАНЦУЗЬКІЙ
АРМІЇ

120 тис.
У ВІЙСЬКУ
ПОЛЬСЬКОМУ

80 тис.
У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ
США

45 тис.
У ВІЙСЬКАХ
БРИТАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

УКРАЇНЕЦЬ ОЛЕКСІЙ БЕРЕСТ ПІДНЯВ ПРАПОР СРСР НАД РЕЙХСТАГОМ
УКРАЇНЕЦЬ МАЙКЛ СТЕНК ПІДНЯВ ПРАПОР США НА ІВОДЗІМІ

UKRAINE CRISIS
media center

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

ВТРАТИ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

1939–1945
ПАМ'ЯТАЄМО
ПЕРЕМАГАЄМО

ЗРУЙНОВАНО:

28000
СІЛ

700
МІСТ

ЛЮДСЬКІ ВТРАТИ:

понад **5** млн
ЦИВІЛЬНИХ

з них **1,5** млн
ЖЕРТВИ ГОЛОКОСТУ

3-4 млн
ВІЙСЬКОВИХ

6700 вбитих у Корюківці.
Корюківка — найбільше в Європі поселення,
знищене під час каральної операції

UKRAINE CRISIS
media center

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Інші втрати України

285 млрд карб.
= 100 млрд доларів
= 40% загальносоюзних втрат

5 600 мостів

700 міст

28 000 сіл та колгоспів

16 000 підприємств

18 000 медичних закладів

33 000 навчальних закладів

320 000 господарств

УКРАЇНЦІ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

1939–1945
ПАМ'ЯТАЄМО
ПЕРЕМАГАЄМО

НАГОРОДИ

2,5 млн українців
НАГОРОДЖЕНІ МЕДАЛЯМИ
ТА ОРДЕНАМИ

2070 українців
ГЕРОЇ РАДЯНСЬКОГО
СОЮЗУ

32 українця
ДВІЧІ ГЕРОЇ
РАДЯНСЬКОГО
СОЮЗУ

МІСТА-ГЕРОЇ

з 1 травня 1945
ОДЕСА

з 1 травня 1945
СЕВАСТОПОЛЬ

з 8 травня 1965
КИЇВ

з 8 травня 1965
КЕРЧ

Українці в лавах ЧА до 6 млн
Українці в УПА понад 100 тисяч
Українці в лавах армій союзників до 250 тисяч

UKRAINE CRISIS
media center

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Українці - герої Другої світової війни

Іван Кожедуб

Радянський льотчик-винищувач. Найбільш результативний ас Союзників. На рахунок 64 повітряні перемоги. Тричі Герой Радянського Союзу.

Пітер Дмитрук

Канадський військовий льотчик. Був збитий над Францією і приєднався до партизанів. Ціною власного життя врятував цивільних від німецьких репресій. Відзначений Військовим хрестом Франції.

Ніколас Орешко

Старший сержант Армії США. Воював у Західній Європі. За особисту хоробрість відзначений вищими нагородами США: Медаллю Пошани, Бронзовою Зіркою, Пурпуровим Серцем.

Степан Вайда

Поручник 1-го Чехословацького армійського корпусу. Учасник Битви за Дніпро та боїв у Карпатах. Загинув у Польщі. Нагороджений Чехословацьким воєнним хрестом, Герой Радянського Союзу.

Михайло Опаренко

Польський льотчик бомбардувальника. Брав участь у боях проти нацистського агресора в Польщі, а пізніше у Франції та Великій Британії. Двічі відзначений польським Хрестом хоробрих.

Алекс Дяченко

Старшина Військово-морських сил США. Ціною власного життя намагався врятувати захоплене німецьке судно від знищення. За свій подвиг відзначений Срібною Зіркою. Його ім'ям було названо американський військово-транспортний корабель.

Олена Вітер

Ігуменя жіночого монастиря на Львівщині. У роки німецької окупації переховувала людей від репресій. За порятунком євреїв під час Голокосту відзначена титулом «Праведник народів світу».

Катерина Зарицька

Організатор жіночої мережі підпілля ОУН. Керівник Українського Червоного Хреста в УПА. Нагороджена Срібним Хрестом Заслуги.

Кузьма Дерев'янка

Українець, який поставив крапку у війні.

Відомим на весь світ його

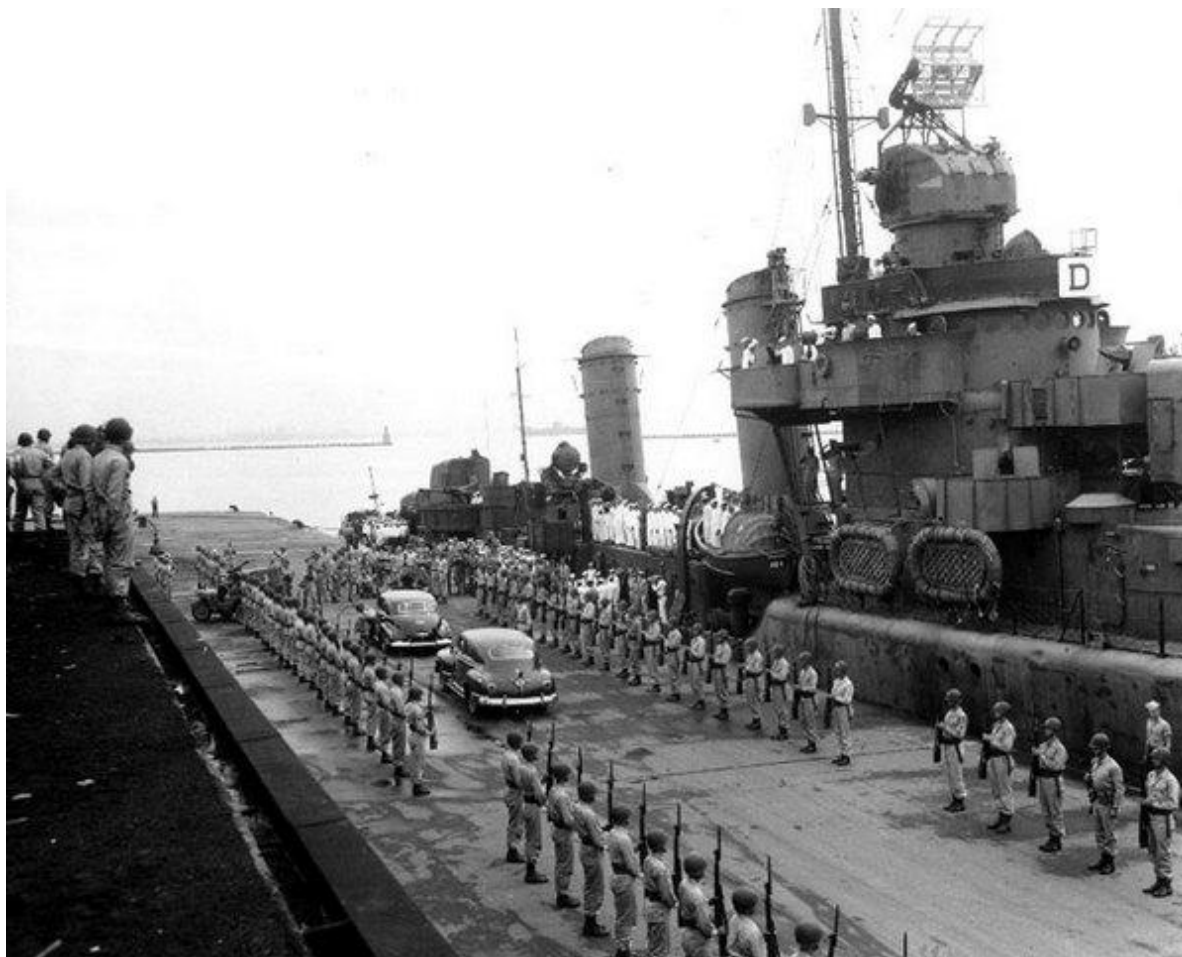
зробив один підпис – від імені

Радянського Верховного

Головнокомандування він підписав Акт про капітуляцію Японії, яким поставлено останню крапку в Другій світовій війні

Лінкор «Міссурі». Прибувають делегації

*Військові та журналісти з усього світу
спостерігали за церемонією на борту
«Міссурі»*

«У центрі на нижній палубі стояв стіл, на зеленому сукні якого лежали тексти Акта про капітуляцію Японії англійською та японською мовами»

Представники Японії підіймаються на борт «Міссурі»

*Японська делегація на чолі із міністром
закордонних справ Сігеміцу Мамору та
начальник Генерального штабу генерал Умедзу
Йосідзіро*

*Генерал МакАртур зачитує промову.
У нього за спиною – представники Союзників*

- Закінчивши свій виступ, генерал Дуглас МакАртур запросив до столу японську делегацію.
- Сігеміцу Мамору о 9.04 першим підписав Акт. Наступним від переможеної сторони свій підпис поставив генерал Умедзу Йосідзіро – 65-річний генерал, який з 1939 р. перебував на посаді командувача Квантунської армії, а з 1944 р. – начальника Генштабу. Спочатку він відмовився брати участь у церемонії капітуляції, однак прибув на лінкор «Міссурі» за наказом імператора.

Signed at TOKYO, JAPAN, this 2nd day of SEPTEMBER, 1945
at the BEIJING city of SEPTEMBER, 1945

重光葵

By General and in behalf of the Emperor of Japan
and the Japanese Government

梅津美治郎

By General and in behalf of the Japanese
Imperial General Headquarters

Witnessed at TOKYO, JAPAN, on 29th day of SEPTEMBER, 1945
by the Central Powers, Republic of China, United Kingdom and the
Union of Soviet Socialist Republics, and in the interests of the other
United Nations at war with Japan.

Douglas MacArthur
Supreme Commander for the Allied Powers

W. W. Rostow
United States Representative

Republic of China Representative

Walter D. Fraser
United Kingdom Representative

Union of Soviet Socialist Republics Representative

W. A. Stoen
Government of Australia Representative

Deputy of Canada Representative

President Government of the French Republic Representative

Republic of the Philippines Representative

Government of New Zealand Representative

Підписи сторін під Актом про капітуляцію Японії

Кузьма Дерев'янка. Українець, що поставив крапку у війні

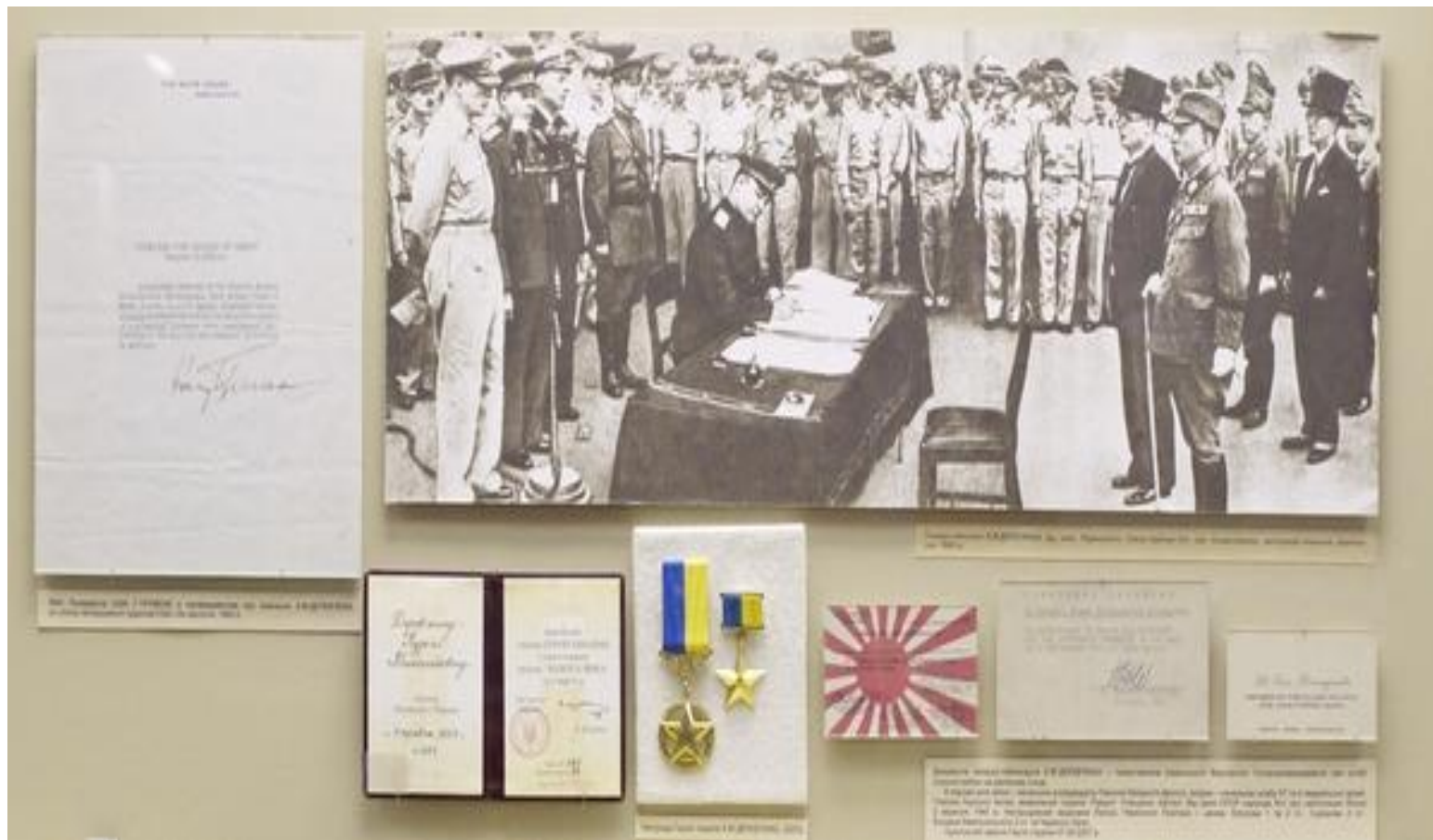
Генерал-лейтенант К. Дерев'янка
Union of Soviet Socialist Republics
Representative

«Генерал-лейтенант К. Дерев'янка. Представник СРСР»

*«О 9.25 завершилися всі формальності.
Піднялося сонце, і сотні літаків, які здійнялися в
небо з авіаносців, з гуркотом пролетіли над
“Міссурі” та іншими кораблями»*

Японська делегація відбула з «Актом» на берег – вона мала передати його імператору Хірохіто для оголошення на сесії японського парламенту.

Лист Президента США Гаррі Трумена про надання Кузьмі Дерев'янку ордена «Легион заслуг», зірка Героя України та інші матеріали у експозиції Національного музею історії України у Другій світовій війні

*Командна група парадного розрахунку 1-го
Українського фронту
під час параду на Красній площі,
24 червня 1945 р.*

*Командна група парадного розрахунку 3-го
Українського фронту*

25 травня 1945 року Сталін на офіційному прийомі в Кремлі підняв тост за здоров'я російського народу, “найвидатнішу націю” і “керівну силу Радянського Союзу”, народу “з ясним розумом, стійким характером і терпінням”. Сталін подякував російському народові, який вірив “у правильність політики свого уряду” і тим самим став вирішальною силою, яка “забезпечила історичну перемогу над ворогом”. Жоден інший народ СРСР не удостоївся від Сталіна теплого слова за понесені ним жертви. Всі інші народи виглядали в очах радянського диктатора як “підозрілі”, потенційні “зрадники”. Тост Сталіна остаточно відкрив усі шлюзи для чорносотенного російського шовінізму в повоєнному СРСР, для створення російськоцентричної моделі історії Другої світової війни. Саме цю старанно відредаговану й препаровану історію воєнних подій насадили повоєнним поколінням, саме вона є домінуючою в масовій свідомості українського суспільства. До 1947 року всі великі міста СРСР були “очищені” від інвалідів війни – прямого докору режиму. Їх масово знищували, або вивозили в провінцію, де залишали на повільну смерть. До 1955 року більшість інвалідів війни вимерла фізично. На